

मुख्यमंत्री फेलोशिप कार्यक्रम -
निवडीचे निकष, अटी व शर्ती आणि
कार्यक्रमाच्या अंमलबजावणीबाबत.

महाराष्ट्र शासन
सामान्य प्रशासन विभाग
शासन निर्णय क्रमांक: एसआरव्ही-२०१४/प्र.क्र.४००/२०१४/१२,
मंत्रालय, मुंबई- ४०० ०३२.
तारीख: २९ मे, २०१५.

प्रस्तावना -

राज्यातील तरुणांनी राज्यातील विकास प्रक्रिया व त्यातील टप्पे जाणून घ्यावेत व ते समजून घेत असताना शासकीय यंत्रणेतील कामकाज, त्यातील घटकांचा ताळमेळ आणि निर्णयप्रक्रियेचा अनुभव तरुणांनी मिळवावा, त्यातून समर्पित वृत्तीने समाजसेवा करण्यासाठी प्रामाणिक, ध्येयवादी, सुजाण नागरीक तयार व्हावेत यासाठी राज्यातील तरुणांसाठी मुख्यमंत्री फेलोशिप कार्यक्रम सुरु करण्याची बाब शासनाच्या विचाराधीन होती.

शासन निर्णय -

२. या शासन निर्णयान्वये मुख्यमंत्री फेलोशिप कार्यक्रम राबविणे व त्याची अंमलबजावणी करण्यासंदर्भात शासनाने निर्णय घेतलेला असून याअनुषंगाने फेलोंच्या निवडीसंबंधातील निकष तसेच फेलोंच्या नियुक्तीसंदर्भातील अटी व शर्ती आणि कार्यक्रमाच्या अंमलबजावणीबाबत खालीलप्रमाणे आदेश देण्यात येत आहेत :-

(अ) फेलोंच्या निवडीसंबंधातील निकष :-

- १) **निवडीसाठी शैक्षणिक अर्हता :-** कोणत्याही शाखेतील पदवीधर किंवा पदव्युत्तर पदवी (किमान ७५% गुण आवश्यक) याशिवाय अधिक उच्च शिक्षणास प्राधान्य असेल.
- २) **अनुभव :-** सार्वजनिक उपक्रम वा Corporate क्षेत्रातील वा नामांकित नोंदणीकृत गैरसरकारी संस्था (NGO) मधील किमान १ वर्ष काम केल्याचा अनुभव. तसेच स्वयंरोजगारद्वारे अनुभव घेतला असेल किंवा सल्लागार म्हणून काम केले असेल वा फ्रीलान्सर म्हणून काम केले असेल तर त्या क्षेत्रातील एक वर्षाचा अनुभव देखील विचारात घेण्यात येईल.
- ३) **भाषा व संगणक ज्ञान :-** मराठी भाषा लिहीता, वाचता व बोलता येणे आवश्यक राहील व हिंदी व इंग्रजी भाषेचे पुरेसे ज्ञान आवश्यक असेल तसेच, संगणक हाताळणी व इंटरनेटचे ज्ञान आवश्यक राहील.
- ४) **वयोमर्यादा :-** ज्यांचे किमान वय २१ वर्ष व कमाल वय २५ वर्ष आहे.

- ५) अर्ज करण्याची पद्धती :- ऑनलाईन अॅप्लीकेशन सिस्टीमव्वारे उमेदवाराने अर्ज करावयाचा आहे.
- ६) अर्जाकरीता आकारण्यात येणारे शुल्क :- रु.५००/- (संगणकीय चलनाव्वारे स्टेट बँक ऑफ इंडियाच्या कोणत्याही शाखेत भरणा करता येईल)
- ७) फेलोंची संख्या :- सदरहू कार्यक्रमांतर्गत फेलोंची संख्या २० अशी निश्चित करण्यात आली असून, फेलोंच्या एकूण संख्येच्या १/३ संख्या महिला फेलोंची असणार आहे.
- ८) फेलोचा दर्जा :- फेलोंचा दर्जा शासकीय सेवेतील गट-अ च्या अधिकाऱ्याच्या समकक्ष असणार आहे.
- ९) नियुक्तीसंदर्भातील कार्यवाही :- फेलोंच्या निवडीसाठी जाहिरात देणे, अर्ज मागविणे, अर्जाची छाननी करणे, परीक्षा घेणे, उमेदवारांची निवड करणे, नियुक्ती देणे व त्यानुषंगाने पदनिर्मिती करणे हयाबाबतची आवश्यक ती कार्यवाही नियोजन विभागाच्या अधिपत्याखालील अर्थ व सांख्यिकी संचालनालयामार्फत करण्यात येईल.
- १०) निवडीची कार्यपद्धती :-
- i) अर्जदारास कोणत्या क्षेत्रात काम करावयाचे आहे, त्याची पसंती विचारात घेऊन, उमेदवारांच्या अर्जाचे वर्गीकरण करण्यात येईल.
  - ii) या प्रत्येक क्षेत्रासाठी नामांकित संस्था उदा. टी.आय.एस., शैलेश जे. मेहता इन्स्टिट्यूट ऑफ मॅनेजमेंट, आय.आय.टी., मुंबई इ. यासारख्या संस्था नेमून, त्यांचेकडून प्राप्त अर्जाचे शॉर्ट लिस्टिंग करून घेण्यात येईल.
  - iii) शॉर्ट लिस्टिंग केलेल्या उमेदवारांची ऑनलाईन वस्तुनिष्ठ चाचणी परीक्षा (Online Objective Test) घेऊन, किमान ५०० उमेदवारांची निवड करण्यात येईल.
  - iv) ५०० उमेदवारांची संघ लोकसेवा आयोगाच्या मुख्य परीक्षेच्या धर्तीवर निबंध स्वरूपाच्या Issue Based प्रश्नांवर आधारीत परीक्षा घेऊन, यातून मिळालेल्या एकत्रित गुणांच्या आधारे जास्तीत जास्त ५० उमेदवारांची मुलाखतीसाठी निवड करण्यात येईल. उमेदवारांची लेखी परीक्षा मुंबई येथील परीक्षा केंद्रावर घेण्यात येईल.
  - v) हया ५० उमेदवारांची मा.मुख्यमंत्री यांच्या अध्यक्षतेखालील समितीमार्फत मुलाखत घेण्यात येईल. मुलाखतीच्या वेळी ५० उमेदवारांना समूह चर्चेसाठी ४० गुण व

मुलाखतीसाठी ६० गुण देऊन, त्यापैकी २० उमेदवार अंतिमत: फेलो म्हणून निवडण्यात येतील.

vi) उमेदवार ज्या विभागात, ज्या प्रकल्प किंवा विकास योजनेवर काम करु इच्छितो, त्याच्याशी संबंधित असलेल्या विभागाचे सचिव यांचा समावेश मुलाखतीच्या पॅनलमध्ये करण्यात येईल. मुलाखतीच्या वेळी शैक्षणिक अहंतेबोबरच उमेदवाराची सामाजिक व सार्वजनिक कामासंबंधात बांधीलकी, सशक्त चारित्र्य, सकारात्मक दृष्टिकोन, संघभावनेने काम करण्याची वृत्ती, संबंधित कामाचा अनुभव या आणि इतर बाबी विचारात घेऊन, २० उमेदवारांची अंतिम निवड करण्यात येईल.

११) फेलोशिप कार्यक्रमासाठी नियुक्तीचा कालावधी :-

सदरहू कार्यक्रमांतर्गत २० फेलोंची ११ महिन्यांकरीता निवड करण्यात येणार आहे. असाधारण कामगिरी करणाऱ्या उमेदवारांचा फेलोशिपचा कालावधी आवश्यकतेनुसार २ वर्षापर्यंत वाढविता येईल.

१२) विद्यावेतन (छात्रवृत्ती) :-

सदरहू कार्यक्रमांतर्गत निवड झालेल्या २० फेलोंना दरमहा रु.३५,०००/- इतकी छात्रवृत्ती (Stipend) देण्यात येईल. सदर छात्रवृत्तीव्यतिरिक्त दरमहा रु.५,०००/- प्रवासखर्च देण्यात येईल.

१३) प्रशिक्षण :- १५ दिवसांच्या कालावधीचे प्रशिक्षण यशदा, पुणे या संस्थेत देण्यात येणार आहे. सदरहू १५ दिवसांचा कालावधी ११ महिन्यांतर्गत अंतर्भूत धरण्यात येईल.

(ब) फेलोंच्या नियुक्त्यांच्या अनुषंगाने विहित करण्यात येत असलेल्या अटी व शर्ती :-

१. फेलोंच्या नियुक्तीपूर्वी अ) पोलीस व्हेरिफिकेशन ब) चारित्र्य पडताळणी क) वैद्यकीय तपासणी ड) फेलोंच्या शैक्षणिक अहंतेच्या सत्यतेबदल कागदपत्रांची तपासणी इत्यादि बाबी अर्थ व सांख्यिकी संचालनालयामार्फत करण्यात येतील.

२. सदरहू कार्यक्रमांतर्गत अवर्षणमुक्त महाराष्ट्र/अपूर्ण पाटबंधारे प्रकल्प, विशेष पायाभूत सुविधा (Infrastructure), रस्त्यांचे जाळे, पर्यटन विकास, ई-गव्हर्नन्स, आदिवासी उपयोजना/विशेष घटक योजनांची परिणामकारक अंमलबजावणी, दळणवळण यंत्रणा, पर्यावरण/Carbon Credit/वातावरणीय बदल आणि सार्वजनिक व खाजगी भागीदारीचे प्रकल्प, राज्यातील वनक्षेत्र वाढवणे, नापिक जमिन वृक्ष लागवडीखाली आणणे, पर्यायी वनीकरणाचा मोठा कार्यक्रम राबविणे आणि वन हक्क कायदा, २००६, किफायतशीर जलमार्ग विकसीत करणे, बंदर विकास पर्यटन विकासांतर्गत,

सागरी अभ्यास (वातावरणीय बदल व पर्यावरण या अंतर्गत), राज्य शासनाच्या सहभागातून राज्यातील रेल्वे प्रकल्पांची प्रभावी अंमलबजावणी इ. प्रकल्पांअंतर्गत किंवा शासन निश्चित करेल त्या क्षेत्रात सदरहू फेलोंना काम करणे/अनुभव घेणे आवश्यक आहे. फेलोंच्या नियुक्तीपूर्वी, निवड होणाऱ्या उमेदवारांकडून त्यांच्या आवडीनुसार उपरोक्त नमूद क्षेत्रांपैकी ज्या क्षेत्रात वा योजनेत वा प्रकल्पात काम करावयाची इच्छा आहे, अशा किमान ३ क्षेत्रांचा पसंतीक्रम उमेदवारांकडून घेऊन ते पसंतीक्रम लक्षात घेऊन, उमेदवारांना नियुक्ती देण्यात येईल.

३. नियुक्ती देण्यात आलेल्या प्रत्येक फेलोला स्वखर्चाने नियुक्तीच्या ठिकाणी हजर व्हावे लागेल.

४. फेलोंना स्वतंत्र लॅपटॉप घेण्यासाठी रु.२५,०००/- देण्यात येतील. या रक्कमेतून फेलो त्यांना आवश्यक असलेल्या व पसंत पडेल असा लॅपटॉप घेतील. फेलोशिपचा कालावधी संपल्यानंतर वा फेलोशिप सोडून गेल्यास लॅपटॉप परत घेण्यात येईल .

५. उमेदवार रु.१००/- इतक्या रक्कमेच्या बाँडपेपरवर करार करेल. फेलोशिप म्हणून नियुक्ती झाल्यानंतर ११ महिन्यात किंवा वाढीव कालावधीत फेलोशिप सोडून गेल्यास, विद्यावेतन म्हणून दिलेली पूर्ण रक्कम वसुल करण्यात येईल व लॅपटॉप परत घेण्यात येईल.

६. या कार्यक्रमांतर्गत निवड करण्यात आलेल्या उमेदवाराला ११ महिन्यांच्या कराराने फेलोशिप देऊन नियुक्ती करण्यात येईल. सदरहू ११ महिन्यांच्या कालावधीत १५ दिवसांचा प्रशिक्षण कार्यक्रम अंतर्भूत धरण्यात येईल. असाधारण कामगिरी करणाऱ्या उमेदवारास २ वर्षांपर्यंत मुदतवाढ देण्यात येईल. मात्र कराराच्या कालावधीत अध्ययन वेतन किंवा अध्ययन वेतन/मानधन यामध्ये कोणत्याही प्रकारची वाढ अनुज्ञेय असणार नाही.

७. महागाई भत्ता, अंतरिम किंवा वेतन आयोगाच्या कुठल्याही सेवाविषयक लाभ मिळविण्यास ते पात्र नसतील.

८. करार कालावधीत त्यांना वैद्यकीय प्रतिपुर्ती अनुज्ञेय नसेल.

९. करार कालावधीतील सेवा, निवृत्ती वेतन, बोनस, रजा प्रवास सवलत, रजा रोखीकरण किंवा अन्य कोणत्याही आर्थिक लाभासाठी विचारात घेण्यात येणार नाही.

१०. फेलोंना कर्तव्यासाठी मुख्यालयापासून अन्यत्र प्रवास करण्याच्याबाबतीत, वित्त विभागाचे प्रवास भत्ता/दैनिक भत्त्याचे नियम लागू राहतील. मात्र, प्रवासासाठी वाहन उपलब्ध न करता सार्वजनिक वाहनांमधून प्रवास करणे आवश्यक आहे.

११. व्यवसाय कराची वसुली त्यांच्या अध्ययन वेतन/ मानधनातून करण्यात येणार नाही. (वित्त विभागाचे परिपत्रक क्र.PFT-१०७६/प्र.क्र.२९/७६ दि.५.६.१९७६)

१२. अध्ययन वेतन/ मानधन मिळविणाच्या व्यक्तीला करार करण्यापूर्वी नियुक्ती प्राधिकारी निर्धारित करेल, अशी वैयक्तीक विमायोजना अंतर्गत विमा उतरविण्याबाबत वित्त विभागाच्या नियमानुसार कार्यवाही करण्यात येईल.

१३. सम संवर्गातील अधिकारी जे कर्तव्य बजावतील ती कर्तव्ये फेलोंची राहतील. त्यानुसार फेलो कार्यालयातील सर्व नियमांचे पालन करून, निर्धारित वेळेनुसार कार्यालयात उपस्थित राहून, कर्तव्य पार पाडतील. तसेच या कालावधीत फेलो खाजगी प्रॅक्टिस किंवा पार्ट टाइम नोकरी करु शकणार नाहीत. सुटीच्या दिवशी जर सरकारी कामासाठी कर्तव्य बजावावे लागले, तर त्यासाठी त्यांना कामावर हजर राहणे भाग पडेल.

१४. कराराच्या ११ महिन्यांच्या कालावधीत त्यांना ७ दिवसांची किरकोळ रजा मिळण्यास ते पात्र असतील, अन्य कुठल्याही रजा त्यांनी उपभोगली असल्यास, अध्ययन वेतन/मानधनातून त्याप्रमाणे कपात करण्यात येईल.

१५. फेलोंनी मुख्यालयात उपस्थित राहणे गरजेचे आहे व प्राधिकृत अधिकाऱ्याची पूर्वपरवानगी न घेता त्यांना मुख्यालय सोडता येणार नाही.

१६. कराराधारित अध्ययन वेतन/मानधनावर नेमणूक मिळविणाच्या व्यक्तीला सरकारी नोकरीत समाविष्ट होण्याचा कुठलाही हक्क प्राप्त होणार नाही.

१७. करार कालावधीत फेलोचा मृत्यु झाल्यास वा अपंगत्व आल्यास, त्यांनी बजाविलेल्या कर्तव्य काळातील अध्ययन वेतन/ मानधन याची रक्कम त्यांच्या कुटुंबियांना देण्यात येईल. परंतु, सानुग्रह अनुदान किंवा अनुकंपा तत्वावर नियुक्ती देण्यात येणार नाही.

१८. फेलोंनी केलेल्या कामगिरीबाबत, कराराच्या कालावधीत तसेच कार्यक्रमाची मुदत संपल्यावरही पूर्ण गुप्तता बाळगण्यात येईल. कराराच्या दरम्यान त्यांनी केलेल्या कामगिरी/संशोधन/माहिती जमा करणे/मिळालेल्या माहितीच्या आधारे तयार केलेले मुद्दे याबाबत कराराच्या कालावधीत किंवा त्यानंतरही त्यांना कुठलीही माहिती प्राधिकृत अधिकाऱ्याच्या व्यतिरिक्त कोणासही (पत्रकारांना/राजकीय पक्षांना देखील) देता येणार नाही.

१९. फेलोशिपच्या कालावधीत फेलो कुठल्याही राजकीय चळवळीत भाग घेऊ शकणार नाहीत. तसेच, त्यांच्याकडून कोणतेही अशोभनीय कृत्य घडणार नाही याची त्यांनी दक्षता घ्यावयाची आहे. फेलोशिप उमेदवारांनी सचोटी राखणे, निवडणूकीत भाग न घेणे वृत्तपत्रांना माहिती न देणे, कोणत्याही स्वरूपाच्या देणग्या न घेणे याची दक्षता घ्यावी.

२०. फेलोंनी प्रत्येक महिन्याला त्यांचा अहवाल संचालक, अर्थ व सांख्यिकी संचालनालय, यांचेमार्फत :अ)फेलो ज्या क्षेत्रात/योजनेवर/प्रकल्पात काम करीत आहेत त्याचेशी संबंधित विभागाचे

मंत्री, ब) मा. मुख्यमंत्र्यांचे प्रधान सचिव व क) फेलो ज्या क्षेत्रात/योजनेवर/प्रकल्पात काम करीत आहेत त्याचेशी संबंधित विभागाचे सचिव (Mentor) यांना द्यावा.

२१. प्रत्येक अहवालात फेलोंनी केलेल्या चांगल्या सूचना व त्या अनुषंगाने करावयाच्या अपेक्षित सुधारणा तसेच इनपुट (Input) व आऊटकम (Outcome) बाबत माहिती ठेवावयाची आहे. फेलोंनी त्यांच्या फेलोशिपच्या काळात कोणत्या बाबी शिकल्या त्याबाबतची नोंद अहवालात करावी.

२२. फेलोंच्या कामगिरीचे मूल्यमापन संचालक, अर्थ व सांख्यिकी संचालनालय प्रत्येक तिमाहीच्या शेवटी करतील.

२३. ज्या प्रशासकीय विभागात/जिल्ह्यामध्ये ज्या योजनेवर/प्रकल्पासाठी फेलोंची नियुक्ती करण्यात आली आहे, त्याच्याशी संबंधित प्रशासकीय विभागांनी फेलोंसाठी इंटरनेट जोडणीसह बसण्याची व्यवस्था करावी.

२४. फेलोंनी राज्यातील प्रकल्पांना भेटी द्यावयाच्या असल्यास, संबंधित प्रशासकीय सचिवांची पूर्वमंजूरी घेऊन दौरा करावा.

२५. नियुक्तीच्या दरम्यान त्यांनी केलेल्या कामाबाबत त्यांच्यावरील कोणत्याही फौजदारी किंवा दिवाणी कारवाईची जबाबदारी राज्य शासनाची राहणार नाही.

२६. कराराच्या कालावधीत असमाधानकारक कामगिरी किंवा गैरशिस्तीच्या कारणामुळे कोणतीही नोटीस न देता त्यांचा फेलो म्हणून नियुक्ती बाबतचा करार समाप्त करण्यात येईल.

२७. शासनाच्या हितासाठी या अटी/शर्तीमध्ये बदल/वाढ करण्यात आली तर त्या फेलोंवर बंधनकारक राहतील.

२८. कराराची मुदत संपताच, फेलोंची नियुक्ती आपोआप संपुष्टात येईल.

२९. उपरोक्त सर्व अटी/शर्ती मान्य आहेत, या आशयाचे संमतीपत्र नियुक्ती देण्यापूर्वी फेलोंकडून घेण्यात येईल.

३. मुख्यमंत्री फेलोशिप कार्यक्रमाचे अंमलबजावणी करणे, त्यांचे संनियंत्रण व मूल्यमापन करण्याची जबाबदारी नियोजन विभागाच्या अधिपत्याखालील अर्थ व सांख्यिकी संचालनालयावर सोपविण्यात येत आहे. फेलोंच्या नियुक्तीच्या अनुषंगाने पदनिर्मिती करणे, तसेच, मुख्यमंत्री फेलोशिप कार्यक्रमाच्या प्रयोजनार्थ अर्थसंकल्पात विहित अर्थसंकल्पीय पद्धतीचे पालन करून आर्थिक तरतूद करणे याबाबतची आवश्यक ती कार्यवाहीदेखील अर्थ व सांख्यिकी संचालनालयामार्फत करण्यात येईल.

४. सदर शासन निर्णय नियोजन विभागाच्या सहमतीने निर्गमित करण्यात येत आहे.

५. सदर शासन निर्णय महाराष्ट्र शासनाच्या www.maharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर उपलब्ध करण्यात आला असून त्याचा संकेताक २०१५०६०९९४४२२८१४०७ असा आहे. हा आदेश डिजीटल स्वाक्षरीने साक्षांकित करून काढण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने.

(डॉ.भगवान सहाय)
अपर मुख्य सचिव (सेवा), महाराष्ट्र शासन

प्रत,

१. राज्यपालांचे सचिव, राजभवन, मलबार हिल, मुंबई,
२. मुख्यमंत्री यांचे प्रधान सचिव,
३. सर्व मंत्री / राज्यमंत्री यांचे खाजगी सचिव,
४. मा.विरोधी पक्षनेता, विधानपरिषद / विधानसभा, विधानभवन, मुंबई,
५. सर्व मा. संसद सदस्य/विधानमंडळ सदस्य, महाराष्ट्र राज्य,
६. मा.मुख्य सचिव,
७. सर्व मंत्रालयीन विभागांचे अपर मुख्य सचिव/प्रधान सचिव/सचिव,
८. सर्व मंत्रालयीन विभाग,
९. *प्रबंधक, मूळ शाखा, उच्च न्यायालय, मुंबई,
१०. *प्रबंधक, अपील शाखा, उच्च न्यायालय, मुंबई,
११. *प्रबंधक, लोकायुक्त आणि उप लोकायुक्त यांचे कार्यालय, मुंबई,
- १२.*सचिव, महाराष्ट्र लोकसेवा आयोग, मुंबई,
- १३.*प्रधान सचिव, महाराष्ट्र विधानमंडळ सचिवालय (विधानसभा), मुंबई,
१४. *प्रधान सचिव, महाराष्ट्र विधानमंडळ सचिवालय (विधानपरिषद), मंबई,
- १५.*सचिव, राज्य निवडणूक आयोग, नवीन प्रशासकीय भवन, मुंबई,
- १६.*महालेखापाल, महाराष्ट्र-१ (लेखा व अनुज्ञेयता), महाराष्ट्र, मुंबई,
- १७.*महालेखापाल, महाराष्ट्र-१ (लेखापरीक्षा), महाराष्ट्र, मुंबई,
१८. *महालेखापाल, महाराष्ट्र-२ (लेखा व अनुज्ञेयता), महाराष्ट्र, नागपूर,
१९. *महालेखापाल, महाराष्ट्र-२ (लेखापरीक्षा), महाराष्ट्र, नागपूर,
२०. *सचिव, राज्य मुख्य माहिती आयुक्त यांचे कार्यालय, नवीन प्रशासन भवन, मुंबई,
२१. *प्रबंधक, राज्य मानवी हक्क आयोग, मुंबई ४०० ००१,
२२. महासंचालक, माहिती व जनसंपर्क संचालनालय, मुंबई (२ प्रती प्रसिद्धीकरिता),

२३. अधिदान व लेखा अधिकारी, मुंबई,
२४. निवासी लेखापरीक्षा अधिकारी, मुंबई,
२५. सर्व विभागीय आयुक्त,
२६. सर्व जिल्हाधिकारी,
२७. संचालक, अर्थ व सांख्यिकी संचालनालय, महाराष्ट्र राज्य, मुंबई,
२८. सर्व जिल्हा परिषदांचे मुख्य कार्यकारी अधिकारी,
२९. सर्व जिल्हा कोषागार अधिकारी,
३०. सर्व मंत्रालयीन विभागांच्या नियंत्रणाखालील सर्व विभाग प्रमुख व कार्यालय प्रमुख,
३१. सामान्य प्रशासन विभाग/का. ३१ (महाराष्ट्र शासनाच्या संकेतस्थळावर प्रसिद्धीकरिता),
३२. ग्रंथपाल, महाराष्ट्र विधानमंडळ सचिवालय, ग्रंथालय, सहावा मजला, विधान भवन,
मुंबई ४०० ०३२ (१० प्रती)
३३. बहुजन समाज पार्टी, प्रदेश सचिव, महाराष्ट्र राज्य, बी.एस.पी. भवन, प्लॉट नं. ८३-अे,
कलेक्टर कॉलनी, चेंबूर, मुंबई ७४ (५ प्रती)
३४. भारतीय जनता पार्टी, महाराष्ट्र प्रदेश, सी.डी.ओ. बॅर्क नं.१ योगक्षेम समोर, वसंतराव
भागवत चौक, नरीमन पॉईंट, मुंबई २० (५ प्रती)
३५. भारतीय कम्युनिस्ट पार्टी, महाराष्ट्र कमिटी, ३१४, राजभवन, एस. व्ही.पटेल रोड, मुंबई
४ (५ प्रती)
३६. भारतीय कम्युनिस्ट पार्टी (मार्क्सवादी), महाराष्ट्र कमिटी, जनशक्ती हॉल, ग्लोब मिल
पॅलेस, वरळी, मुंबई १३ (५ प्रती),
३७. इंडियन नॅशनल कॉंग्रेस, महाराष्ट्र प्रदेश कॉंग्रेस (आय) समिती, टिळक भवन,
काकासाहेब गाडगीळ मार्ग, दादर, मुंबई २५ (५ प्रती),
३८. नॅशनलिस्ट कॉंग्रेस पार्टी, राष्ट्रवादी भवन, फ्री प्रेस जर्नल मार्ग, नरीमन पॉईंट, मुंबई
२१ (५ प्रती),
३९. शिवसेना, शिवसेना भवन, गडकरी चौक, दादर, मुंबई २८ (५ प्रती),
४०. महाराष्ट्र नवनिर्माण सेना, कृष्णाकुंज, एम.बी.राऊत रोड, शिवाजी पार्क, दादर, मुंबई
२८ (५ प्रती),
४१. सामान्य प्रशासन विभागातील सर्व कार्यासने,
४२. निवड नस्ती.